

Over 250.000 kinderen op reis door Europa naar een betere toekomst

Vluchtelingkinderen in de klas

Omdat een vluchtelingen-crisis vaak lang duurt, is het belangrijk dat het onderwijs aan de kinderen goed geregeld is. Ook de Onderwijsraad beseft dat en stelt in een advies aan de regering dat vluchtelingen in de leerplichtige leeftijd recht hebben op onderwijs vanaf het moment dat ze in Nederland aankomen. Ook voor niet-leerplichtige vluchtelingen is het onderwijs vaak van cruciaal belang als het gaat om integratie in de nieuwe samenleving. Maar eenvoudig is dat zeker niet, weet ook de Raad. Hélène van Oudheusden beschrijft als direct betrokkene een aangrijpend verhaal over de ontberingen van deze kinderen. Ze geeft leerkrachten enkele tips om energiek nieuwkomers te ontvangen.

Tekst:
Hélène van Oudheusden

Fotografie:
Shaan R. Ali Photography en
Hélène van Oudheusden

Mevrouw, waarom kunnen we niet met ruimtevaarttechnieken zien wat mensensmokkelaars in Turkije doen met vluchtelingen?

Wat is Merkel?

Ik kon het filmpje dat u liet zien goed volgen in Farsi, ik had niet eens door dat het ondertiteld was.

Ik was vorig jaar op vakantie op Kos en kon vanuit mijn hotelkamer een bootje zien aankomen. De vluchtelingen sliepen in tentjes op straat.

Zijn er ook vluchtelingen die vluchten voor ziektes als ebola?

Ik schrik van de extreme reacties van mijn leerlingen – fijn dat jij neutraal kunt blijven.

Ik wist niet dat je je eigenlijk niet machteloos hoeft te voelen in Nederland, je kunt echt gaan helpen op Griekse eilanden.

Zomaar een paar reacties van leerlingen en leraren bij mijn gastlessen over vluchtelingen in Europa. Kinderen zijn een kritisch publiek en ze komen veelal met de mooiste oplossingen voor de huidige instroom en opvang van vluchtelingen in Europa.

Schoolcoach en vrijwilliger op Lesbos

Sinds een paar jaar werk ik als schoolcoach in Nederland én in Griekenland. Omdat Griekse kinderen lijden onder de economische crisis en les krijgen in tochtige, koude lokalen. Regelmatig kinderen met een lege maag; er is veel armoede in Griekenland. Vanaf het voorjaar van 2015 zag ik op Lesbos boten met hele gezinnen aankomen. Vluchtelingen uit Syrië, Afghanistan en Irak. Mensen zoals jij en ik. Vooral met kinderen in de basisschoolleeftijd. Op weg naar een veilige toekomst. De ouders waren vaak overstuur bij aankomst op het strand van Lesbos. 'Wat heb ik mijn kinderen aangedaan met deze boottocht, we zijn zo blij dat we nog leven...' 'Sorry voor de overlast maar we kunnen niet in ons eigen land blijven.' Ik ben als vrijwilliger gaan helpen in juli, september en december 2015. In maart 2016 en in de zomer ga ik terug. Dit keer om mijn I Am Here-onderwijsprogramma voor vluchtelingkinderen in Europa op te zetten. Kinderen uit Syrië en Afghanistan krijgen geen onderwijs op hun lange reis naar Europa. Soms hebben ze al jaren geen onderwijs genoten. Ieder kind heeft echter de natuurlijke behoefte om te leren. I Am Here begeleidt kinderen op sociaal-emotioneel gebied en leert hen basis-Engels, -Duits of -Deens – afhankelijk van het uiteindelijke wensland. I Am Here zorgt ervoor dat ieder

kind zich veilig, gezien en geborgen voelt. Deze educatie ondersteunt de gewenning aan Europa.

In dit artikel beschrijf ik de reis die vluchtelingkinderen maken voordat ze in hun uiteindelijke land van bestemming aankomen. Misschien heb of krijg jij kinderen uit Syrië, Irak, Iran of Afghanistan in jouw klas. Deze leerlingen hebben veel meegeemaakt onderweg en het kan prettig zijn voor leraar en kinderen om hierover alvast wat meer te weten. Je kunt daardoor beter aansluiten op wat de nieuwkomers nodig hebben om zich thuis te voelen in de klas.

Wat houdt de reis als vluchteling in?

Gezinnen, alleenreizende kinderen en alleenreizende mannen vluchten sinds begin 2015 uit onder andere Syrië, Afghanistan, Irak en Pakistan naar Europa. Vanaf de zomer van 2015 sluiten vluchtelingen uit Noord-Afrika zich aan bij deze groep.

In Turkije

In Turkije aangekomen zoeken vluchtelingen contact met een mensensmokkelaar. De smokkelaars vragen € 1.250 per persoon voor de overtocht naar Griekse eilanden. Kinderen krijgen korting. Als het weer slecht is in de winter verlagen zij de prijzen voor continuïteit in de klandizie. De Griekse eilanden liggen dicht bij de Turkse kust waardoor de vluchtelingen snel op Europees grondgebied zijn.

Op de boot

Na aanschaf van een bootticket wachten vluchtelingen in een gebied aan het strand dat de 'jungle' wordt genoemd. Tenzij zij zelf water en eten hebben meegenomen krijgen ze daar niet te eten. Soms moeten vluchtelingen dagen wachten tot de smokkelaar hun vertelt wanneer hun boot vertrekt. Iedere vluchteling heeft hetzelfde verhaal bij aankomst op Lesbos: zij kochten hun ticket in de veronderstelling dat er maximaal 20 mensen op de boot zouden zitten. Eenmaal bij de boot blijken er 50 mensen mee te varen. Een hachelijke onderneming in bootjes van slechte kwaliteit, zonder voldoende diesel voor het motortje en zonder ervaren stuurman. Vaak wijzen de smokkelaars een van de vluchtelingen aan als 'kapitein'. Omdat Lesbos te zien is vanuit Turkije lijkt de reis kort. In een goede boot steek je de 12 km over in zo'n 45 minuten. Met slecht materieel en overvolle bootjes op de onvoorspelbare Egeïsche Zee is het echter een levensgevaarlijke onderneming. Soms dobberen vluchtelingen 6 uur lang over de golven. Met baby's en kinderen in het midden van de boot. Dat is een gevaarlijke plek omdat daar altijd minstens 30 cm water ligt. Het kan gebeuren dat kinderen aan boord verdrinken... Reddingsvesten zijn onveilig en bevatten vaak materiaal dat kinderen juist doet zinken in contact met water.

'Wat heb ik mijn kinderen aangedaan met deze boottocht, we zijn zo blij dat we nog leven...'

Daarom adviseert de ENOC (Europees netwerk voor ombudspersonen) in januari 2016:

The European Commission, The European Council and the European Parliament should: Adopt a comprehensive EU action plan on children in migration covering all children on the move, including children who are accompanied by their guardians or other relatives, unaccompanied or separated children, children who do not apply for asylum, children with disabilities, stateless children, and child victims of trafficking. The Action Plan should include preventive measures, measures to protect children travelling to and through Europe and measures to protect children in the destination country and have a clear monitoring and evaluation plan.

Bron: ENOC / Safety and Fundamental Rights at Stake for Children on the Move 2016

Kinderen hebben geen invloed op de keuze die hun ouders maakten om te vluchten. Zij zijn ook niet de oorzaak van oorlog of economische schaarste in hun land. Omdat kinderen echter zo openstaan voor invloeden om zich heen lijden zij misschien wel het meest onder de vlucht.

Fysiek: Het is koud en de wegen zijn onherbergzaam.

Emotioneel: Sommige mensen onderweg zijn aardig voor kinderen. Velen ook niet.

Mentaal: Wat zal een kind denken over een wereld die mensen op de vlucht tegenhoudt?

Spiritueel: Zo jong als kinderen zijn, kunnen ze al met vragen over zingeving piekeren. Ze kunnen zich afvragen wat de zin is van hun leven als je onschuldig zoveel weerstand tegenkomt?

Vluchtelingkinderen worden onderweg onder meer geconfronteerd met:

- Mensensmokkelaars die geweld (kunnen) gebruiken
- Onderkoeling op de boot
- Honger en gebrek aan hygiëne op elk deel van hun reis
- Gemis aan onderwijs en ontspanning
- Doodsangst bij zichzelf en bij hun ouders
- Ontmoetingen met onbekende culturen, grenzen, talen en mensen

Uiteraard is een voettocht van ruim 3.000 kilometer door Europa niet gezond voor (kleine) kinderen.

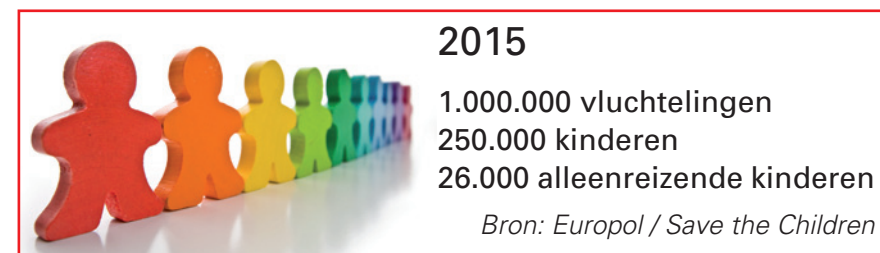
Speciale aandacht vraagt de groep kinderen die alleen reizen. Vanaf de start van hun vlucht of omdat zij onderweg gescheiden zijn geraakt van hun ouders. Zij lopen immers gevaar slachtoffer te worden van bendes die hen in de seksindustrie bren-

Op Lesbos

Hopend dat de wind hen richting Griekse eilanden blaast focussen vluchtelingen zich op de oranje reddingsvesten die de stranden van Lesbos kleuren. Dat is echter een gevaarlijk focuspunt. Als vluchtelingen landen, laten ze hun reddingsvest achter – ook op gevaarlijke aankomstlocaties. Waar veel vesten liggen kan dus een gevaarlijke, steile rotswand zijn. En dat terwijl bijvoorbeeld 10 meter naar links een veilig strand is.

Op een eiland aangekomen steken vluchtelingen de boot lek zodat ze niet teruggestuurd kunnen worden. Inmiddels zorgen op Lesbos UNHCR-bussen voor transport van het strand naar het registratiecentrum, 70 km verderop. Afhankelijk van de snelheid van registratie wachten gezinnen daar 2-7 dagen. Er zijn nauwelijks faciliteiten voor de mensen. Als ze geluk hebben, is er een plaatsje in een tent. Met kou en regen worden ouders en kinderen snel ziek. Medische voorzieningen zijn er nauwelijks. Als de veerboten naar Athene staken, komen er steeds meer vluchtelingen in het kamp waardoor de al beperkte voorzieningen nog meer op de proef gesteld worden. Na registratie vervolgen vluchtelingen lopend of per openbaar vervoer hun reis naar hun eindbestemming.

Wat komen vluchtende kinderen onderweg tegen?

Schattingen lopen uiteen maar 25-35% van de vluchtelingen zijn minderjarige kinderen. Als zij met hun ouders reizen, hebben ze bescherming van de familie. Ten minste 26.000 kinderen reisden in 2015 echter alleen, zij vormen een zeer kwetsbare groep. Er is momenteel geen waarborg dat de zorg voor en de rechten van vluchtelingkinderen op orde zijn in Europa.

'Ten minste 26.000 kinderen reisden in 2015 alleen, zij vormen een zeer kwetsbare groep.'

'Soms dobberen vluchtelingen 6 uur lang over de golven. Met baby's en kinderen in het midden van de boot.'

gen of anderszins misbruiken. Europol gaf in januari aan dat ten minste 10.000 vluchtelingkinderen vermist worden in Europa. Dit is alleen het getal na registratie van kinderen. Het is niet bekend hoeveel alleenreizende kinderen – die wij niet op de radar hebben – momenteel misbruikt worden als slachtoffer van mensenhandel binnen Europa.

Hoe begeleid je vluchtelingkinderen in jouw klas?

Het ontvangen en ondersteunen van vluchtelingkinderen is geen gemakkelijke taak. Hiervoor is ondersteuning nodig van schoolmaatschappelijk werk, de ouders van de kinderen en van schakel- of nieuwkomersklassen. Kinderen op de basisschool kunnen in circa 6 weken voldoende Nederlands beheersen om in de klas mee te draaien.

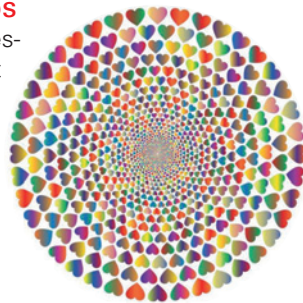
Tot slot, het IMF voorspelt dat de komende 2 jaar vele vluchtelingen naar Europa blijven komen. Stel je eens voor dat jij huis en haard hebt (moeten) verlaten. Op weg naar een betere toekomst. Hoe zou jij willen dat mensen in jouw nieuwe thuisland jou zouden ontvangen? Dit is een inspirerende leervraag voor kinderen van iedere leeftijd. Jezelf voorstellen wat jij graag zou willen. En dan kijken of je datzelfde kunt aanbieden aan een vluchteling(kind) bij jou in de straat of in de klas.

Veel plezier met al jouw ontmoetingen met mensen uit een andere cultuur. Dat jullie samen een prachtige maatschappij mogen scheppen.

Gastworkshop Vluchtelingen op Lesbos

Wil jij ook een gastworkshop Vluchtelingen op Lesbos reserveren op jouw school? Met de opbrengst van workshops onderzoek ik de mogelijkheden om mijn educatieprogramma I Am Here voor vluchtelingkinderen op Lesbos op te zetten. Stuur een mailtje naar info@helenevanoudheusden.nl of bel Héléne van Oudheusden op 06 - 42 69 70 16.

Scholen zetten inmiddels acties op om I Am Here te ondersteunen. Je kunt meedoen door bijvoorbeeld sponsorlopen te organiseren of tekeningen te verkopen. Je donatie is van harte welkom op INGB 0001368247 t.n.v. H. van Oudheusden o.v.v. I Am Here. Alvast hartelijk dank namens de vluchtelingkinderen op Lesbos. Kijk voor meer informatie op www.iamhere.school.

I Am Here
educational program for refugee children

Wij-leren.nl

Dit artikel is geschreven in samenwerking met [wij-leren.nl](http://www.wij-leren.nl). Op dit platform vindt u artikelen die u op de hoogte houden van onderwijsontwikkelingen en in te zetten middelen. Op [wij-leren.nl](http://www.wij-leren.nl) staat deze kennis in een samenhangende context. Wij leren namelijk in samenhang met andere kennis. www.wij-leren.nl.

De volgende suggesties helpen jou om vanuit je kracht nieuwkomers te ontvangen:

1 Compassie voor jezelf en voor de nieuwe leerling is het halve werk.

- Zorg voor een helder begeleidingsplan in overleg met jouw directie of ib'er.
- Inventariseer jouw gedachten en gevoelens over begeleiding van nieuwe kinderen en spreek ze uit. Een open hart kan toch weerstand voelen. Bijvoorbeeld als gevolg van bestaande werkdruk, gevoelens van onmacht of persoonlijke mening over de komst van vluchtelingen in het algemeen. Gevoelens zijn er, het gaat erom of en hoe je deze uit. Als je verantwoording neemt voor je gevoelens, ook voor de 'lastigere' emoties, komt er vaak sneller een oplossing voor dan je zou denken. Weerstand is prima. Beschouw het als informatie over jouw behoeften bij het begeleiden van kinderen. Ga staan voor die behoeften en laat je verrassen door hoeveel steun er mogelijk is.

2 Verdiep jezelf in culturele tradities van nieuwkomers.

Hang bijvoorbeeld vlaggen op van verschillende landen (of provincies) in je lokaal inclusief de vlaggen van nieuwkomers. Als dat geen warm welkom is!

3 Nieuwe kinderen en hun ouders voelen het als jij enigszins weet wat zij hebben meegemaakt.

Je hoeft het daar niet eens met hen over te hebben. Zij ervaren jouw kennis en warmte wel. Dat geeft vaak mooie openingen voor persoonlijk contact en dat versnelt dat kinderen zichzelf thuis voelen in jouw klas.

4 Vraag de kinderen wat jij voor hen kunt doen.

Al spreken ze de taal nog niet, via een tekening of tolk kunnen ze je spelenderwijs best laten weten wat ze nodig hebben. Even gamen, rustig in een hoekje kunnen zitten om al die nieuwe ervaringen te verwerken, een YouTube-filmpje uit hun eigen land bekijken etc. Hun behoefte kan weleens ergens anders liggen dan jij verwacht. Maar misschien kun je net een onuitgesproken wens vervullen die hen helpt om gemakkelijker mee te draaien in de klas.

5 Laat kinderen direct meedraaien.

Niets is leuker dan de juf of meester helpen. Dat is in ieder land hetzelfde. Kinderen zijn vaak blij dat ze weer naar school mogen na lange tijd. Als ze durven, zijn klusjes waarbij ze veel moeten bewegen ook goed voor kinderen die via beweging hun (traumatische) ervaringen verwerken. Door de school lopen om even iets op te halen of een extra rondje buiten rennen werkt vaak goed om daarna weer met aandacht mee te kunnen doen.

Héléne van Oudheusden is auteur en schoolcoach vanuit haar eigen praktijk in Den Haag. Haar boek *Verbindende waarden, multiculturele begeleiding in het basisonderwijs* is een praktisch handboek voor lesgeven gebaseerd op universele waarden.

Sinds 2012 werkt zij ook als schoolcoach op Lesbos. Vanaf het voorjaar van 2015 helpt zij meerdere keren per jaar mee bij de opvang van vluchtelingen op Lesbos. Vluchtelingkinderen die Europa binnenkomen, hebben vaak jaren geen onderwijs genoten. Het I Am Here-educatieprogramma voor vluchtelingkinderen op Lesbos maakt een start met het inlopen van onderwijsachterstand. Immers, ieder kind wil leren. Laten we kinderen elkaar lesgeven in vluchtelingkampen of gaan we hen helpen?

Bronnen/Meer lezen?

Verbindende waarden – Multiculturele begeleiding in het basisonderwijs
Héléne van Oudheusden
www.verbindendewaarden.nl

Huffington Post – over de kracht van vrijwilligers in de vluchtelingenopvang
http://www.huffingtonpost.co.uk/ralph-burgess/moria-refugees_b_9088602.html

Europol: Minstens 10.000 vluchtelingkinderen vermist
<http://www.volkskrant.nl/buitenland/europol-minstens-10-duizend-vluchtelingkinderen-vermist~a4235548/?hash=12cecf4f7c1e50283c30c8c12c8550a0bf811018>

Lowan – onderwijs voor nieuwkomers
www.lowan.nl